צריכי דאי מהתם הוה [א] אמינא להדיוט אבל לגבוה אימא לא נפסדינהו לכולהו ואי מהכא הוה אמינא הני [ב] מילי קדשים דמאים אבל חולין דלא מאים אימא איסורי הנאה ליבטלי ברובא צריכא [א] וניבטלו ברובא וכי תימא חשיבי ולא בטלי הניחא למאן דאמר כל שדרכו לימנות שנינו אלא למאן דאמר את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן [ב] מי שהיו לו חבילי תילתן של כלאי הכרם ידלקו

צריכי דאי מהתם הוה אמינא הני מילי חולין. אבל קדשים אימא ליעביד להו תקנתא דליבטיל איסורי הנאה ברובא ונימא יקרבו כי היכי דלא נפסדינהו לגמרי לכולהו [ג]: ופרכינן **וניבטיל ברובא.** [ג] דהא כתיב אחרי רבים להטות [שמות כג]: **וכי תימא חשיבי.** הואיל ודרכן למנות: **כל שדרכו לימנות.** שיש בני אדם המקפידין במניינם [ד] ומוכרין במניינם שנינו דלא בטלי בסמוך בהך משנה דחבילי תילתן שפיר דהא [בהמות] נמי הרבה בני אדם המקפידין [ה] עליהן ומוכרין אותן במנין ואע"פ שיש בני אדם שאין מקפידין כל כך ומוסיפין יתירה או מוכרין העדר יחד: **אלא למ"ד את שדרכו לימנות.** שדרכו מיוחד לכך שאין לך אדם דמוסיף עליהן יתירה ללוקח ולא מוכר בלא מנין הני אין דרכן מיוחד למנין שיש המוסיפין [ו] יתירה או מוכרין העדר בלא מנין: **תילתן.** מין תבלין וחבילין [ז] חשוב מאד שאף טעם העץ שוה לפרי ובלע"ז פינוגר"י:

וליבטלו ברובא. דמטעם בריה אין לומר דלא בטיל דאע"ג דאבר מן החי חשיב בריה (חולין קב:) איסור תערובת דהכא לאו משום אבר מן החי אלא שלא ישחוט ויאכל משום חטאת המתה ושור הנסקל וכי שחיט ליה אזיל ליה איסור אבר מן החי ואיסור חטאת המתה ושור הנסקל אפי' שלם לא חשיב בריה כמו נבילה וחלב ודם דלא הוי בריה ועוף טהור קטן [ח] שלם אם אין בו כזית בשר אין לוקה עליו משום נבילה דלא חשיב בריה דעוף טמא ודאי חשיב בריה דכשאסרו הכתוב אסרו בין גדול בין קטן אע"ג דלית ביה כזית אלא כל שהוא בעלמא וכן גיד הנשה חשיב ליה בריה בפ' גיד הנשה (שם ק.) דכי אמר רחמנא לא תאכל גיד אפילו כל שהוא וכן אבר מן החי חשיב בריה דטעמא דבריה משום דהוי כאילו פירש [ט] בין גדול ובין קטן כדמוכח פ"ג דשבועות (דף כא:) דאמר וכי היכן מצינו באוכל כל שהוא שהוא חייב כו' ופריך והרי מפרש [י] ומשני מפרש נמי כבריה דמי והא דאמר בפ' אלו הן הלוקין (מכות יז.) דקאמר ר"ש אף חטה כברייתה ורבנן ברייה נשמה חשיבא חטה לא חשיבא דמשמע שהדבר תלוי בנשמה והאיכא גיד הנשה רבנן לדבריו דרבי שמעון קאמרי ליה לדידן טבל לאו בריה הוא דלא דמי למפרש אלא לדידך דמדמית חטה לנמלה לא דמי דנמלה ברייה נשמה וחשיבא ואע"ג דרבנן גופייהו לא חיישי בהאי טעמא קאמרי ליה הכי וכהאי גוונא אשכחן לקמן בפירקין (דף עז.) דאמרין באברי בעלי מומין רבי אליעזר אומר יעלו וחכ"א לא יעלו ומפרש טעמא דרבי אליעזר משום דכתיב מום בם [יא] הוא דלא ירצו הא ע"י תערובות ירצו והא דקתני רואה אני את בשר בעל מום כאילו הוא עצים לדבריהם דרבנן קאמר להו ° אע"ג דרבי אליעזר גופיה לא חייש להאי טעמא דעצים [ד]: **אלא למאן דאמר את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר.** תימה מי גרע שור גדול מאת שדרכו למנות הא אפילו חתיכה בעלמא חשיבא את שדרכו למנות משום דחשובה להתכבד בפני האורחים [כדאמרינן] בפ' גיד הנשה (חולין ק.) וכל הנך י' דברים דחשיבי את שדרכו [יב] לכאורה בכולהו לא חשיב כשור הגדול ועוד דבפ' בתרא דע"ז (דף עד.) חשיב שור הנסקל ואמרי' התם האי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה ולא פריך הניחא למאן דאמר כל שדרכו כו' כדפריך הכא ובביצה פ' קמא (דף ג:) ובפ' גיד הנשה (חולין ק.) שמע מינה דלכל הפחות חשיב את שדרכו ועוד מדפריך התם דניתני אגוזי פרך ורימוני באדן ולא פריך מחבילי תלתן משמע דחשיב [יג] כששה דברים ונראה לפרש דמשום חטאות המתות פריך הכא למאן דאמר את שדרכו דמשמע אפי' חטאת העוף כדתניא [יד] במס' קינים (פ"ב מ"ג) או שפרח מבין המתות ימותו כולן ואע"ג דקתני במתני' זבחים ועוף לאו בכלל זבח הוא מכל מקום מדקתני כל הזבחים משמע אפי' עוף בכלל וא"ת כיון דהני דע"ז כששה דברים חשיבי אם כן יין נסך דקתני התם היינו חביות סתומות והא תנא ליה גבי ששה דברים ולא הוה ליה למיתנייה כי היכי דלא חשיב ככרות של בעל הבית משום דתנא ליה גבי ששה דברים כדמפרש התם ושמא החמירו ביין נסך לאסור אפי' חביות פתוחות משום דחמירא עבודת כוכבים משאר איסורין דמטמאה ותופסת דמיה ועוד נראה דאיצטריך למיתני חביות סתומות משום דיין נסך נפקא לן מדברי קבלה ולא כתיבא איסורה באורייתא ומשמע [טו] דהוי כסתם יינם דרבנן וס"ד דבטל ועוד [טז] אשכחן איסור עבודת כוכבים דקיל לרבי אליעזר דאמר יש פדיון לעבודת כוכבים מה שאין כן בשאר איסורים [יז] והשתא אפרש כל הנהו דע"ז היכי חשיבי כששה דברים יין נסך משכחת לה בחביות סתומות עבודת כוכבים בטבעות וכוסות דחשיבי ועורות לבובין כשעשה ממנו כלי נאה אי נמי עבודת כוכבים משום דחשיבא לעובדיה וכן עורות לבובין ואי נמי [יח] כדמפרש בירושלמי [ע"ז פ"ה הי"ב] יין נסך ועבודת כוכבים ועורות לבובים על שם לא ידבק בידך מאומה מן החרם [דברים יג] ואיירי אפילו בחביות פתוחות ושמא לא הביא פסוק זה בירושלמי אלא למימרא דמיניה ילפינן איסורי הנאה בהני תלת וציפורי מצורע מיירי בציפור דרור גדולים וחשיבי שער נזיר בציפרתא כדאי' בסוף תמורה (דף לד.) שעשה צורת ציפור כבגד [יט] מעשה רוקם משער נזיר ויש עוד אחרים משער [כ] היתר ופטר חמור ובשר בחלב ועגלה ערופה וחולין שנשחטו בעזרה בחתיכות הראויות להתכבד דעדיפי מאת שדרכו וחשיבי כאגוזי פרך ואע"ג דאיסורי הנאה נינהו חשיב ראוי להתכבד כיון דאי היתה בטילה היתה ראויה להתכבד הלכך לא בטלה והא דאמרי' בסוף הערל (יבמות פא:) דחתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאת טהורה תעלה התם אפי' תתבטל לא חשיב ראוי להתכבד בפני אורחים כהנים דאין מחזיקין טובה זה לזה שכולן שוין כדכתיב (ויקרא ז) לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו אבל של חטאת בשל חולין קאמר [כא] התם דלא תעלה דלאו דוקא טהורה בשל חולין דהוא הדין טמאה בשל חולין ובקונטרס פירש ביבמות תעלה משום דלהפסד מרובה חששו אבל טהורה בשל חולין הפסד מועט דחזיא לכהנים וזו תימה דכמה איסורי הנאה לא בטלי ולא חיישינן וא"ת אמאי לא חשיב במסכת ע"ז פרוסה של לחם הפנים וחתיכה של חטאת טמאה וחתיכה של קדשים שמתו וי"ל דבקדשים לא קמיירי ומיהו הוה מצי למתני אברי שעיר המשתלח למאן דאסר ביומא (דף סז.) וחתיכה של עיר הנדחת ושער של מת דאסרינן בפ"ק דערכין (דף ז:) וקצת קשה מירושלמי לפי מה שפירשתי דהנהו דע"ז עדיפי מאת שדרכו דמשמע התם דלא הוו אלא י' דברים את שדרכו והכי איתא התם בפ"ב [כב] דמסכת ערלה [ה"ד] דר' יוחנן ור"ל איתפלגון חד אמר י' דברים מקדשין דברי רבי מאיר פי' י' דברים השנויים במשנה שכולם את שדרכו ואחרים [כג] אמרו כל הדברים מקדשין דברי רבי מאיר פי' דכל שדרכו למנות שנינו (וכר) [כד] דאותם י' דברים דקאמר רבי יוחנן היינו אותם ששה דברים דקאמרי רבנן וחבילי תלתן הרי ז' ובגד שצבעו בקליפי ערלה ונתערב באחרים וצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו דבתרווייהו תנן התם [ה] כולן ידלקו דברי ר' מאיר ובגד וסיט תרי מילי חשיבי [כה] וסיט חשיב את שדרכו כדאמר התם בירושלמי ואורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד דקתני התם ידלק הבגד קאמר עלה בגמ' [כו] [שם הל"ב] דאית תנא דתני במשנה דברי ר"מ ואית דלא תני דברי ר"מ מאן דתני דברי רבי מאיר אית ליה י' דברים מקדשים פי' שזו היא העשירית ומאן דלא תני דברי ר"מ מנא ליה י' דברים מקדשין פי' אותן עשרה דברים שאמר ר' יוחנן דמקדשי לר"מ דהוו את שדרכו היכן הם ומשני ר"מ כר"ע שמוסיף אף ככרות של בעל הבית והשתא מאי קא קשיא ליה הא איכא כל הנהו דע"ז דמיקדשי אפי' לרבנן וכ"ש לר"מ ועוד דאמר בפ"ג דבכורות (דף כה:) דגיזי בכור בעל מום שנתערבו בגיזי חולין אוסרין בכל שהן א"כ הוו את שדרכו לר' יוחנן ושמא לא מיירי בירושלמי אלא באותם דברים השנויים במסכת ערלה באותה משנה אבל הכתי איכא טובא. וביבמות הארכתי יותר:

[ו] **נתערבו באחרות ואחרות באחרות.** ר"ת ל"ג בשום מקום ואחרות באחרות בהך משנה ששנויה בסוף מסכת ערלה ובהנהו דמסכת ע"ז בסוף פרק כל הצלמים גבי אפה בו את הפת כו' וגבי בגד שצבעו בקליפי ערלה ובכמה מקומות כיוצא באלו מדפריך לקמן (דף עד.) על שמואל דאסר ספק ספיקא בעבודת כוכבים מברייתא שמתרת דלא [כז] משכח דקאי כשמואל אלא רבי יהודה שאוסר אפילו בשאר איסורין ספק ספיקא כגון רמוני בדן ושמואל סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואי הוה גרסינן הכא ובמסכת ע"ז ואחרות באחרות הוה ליה לאיתויי ראייה לשמואל מהנך משניות ולא היה דוחק להביא מברייתא דרבי יהודה ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין דהתם במסכת ערלה (פ"ג מ"ד) גבי בגד שצבעו בקליפי ערלה וגבי תבשיל שבשלו בקליפי ערלה והך דחבילי תלתן קתני נתערבו באחרים וגבי צובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו וגבי אורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד לא קתני נתערבו באחרים והיינו טעמא משום דאם נתערב בשאר בגדים יכול להסיר מכל אחד מלא הסיט ומישתרי מטעם

מסורת הש"ס

א) חולין ק. ביצה ג:, ב) ערלה פ"ג מ"ו ביצה ג: יבמות פא. ועי' ירוש' תרומות פ"ד ה"ז, ערלה פ"ג ה"ד, ג) עי' חולין יא., ד) [ע"ע תו' חולין לו. ד"ה מאי טעמא], ה) ערלה פ"ג מ"א, ו) שייך לע"ב.

◆

שינויי נוסחאות

א] הוה אמינא ה"מ חולין אבל קדשים אימא לא כצ"ל (שמכ"י): ב] גי' ס"י הני דאיסורי הנאה נינהו אבל הנך דלאו איסורי הנאה נינהו אימא לא ואי מהכא הו"א ה"מ קדשים דמאיסא אבל להדיוט אימא אפילו איסורי הנאה ליבטלו ברובא צריכי (ש"מ): ג] ר' ש"נ בעמ' הקודם אות כא: ד] צ"ל במניינם ומונין אותה למכור במנין. כצ"ל והס"ד ומה"ד שנינו (שמכ"י). וצ"ל שנינו בסמוך דלא בטלי (באה"מ): ה] מקפידין (ד"ו): ו] המוסיפין ללוקח יתירה (ש"מ): ז] צ"ל וחשובין מאד [ותיבת וחבילין נמחק] (צ"ק): ח] צ"ל ואפילו שלם (ב"ש): ט] פירש הכתוב שלא תאכל בין וכו' כצ"ל (צ"ק עפ"י תוס' חולין צו ע"א ד"ה מאי): י] בנ"ק נוסף פירוש שאמר שבועה שלא אוכל כל שהוא. וכ"ה בתוס' חולין שם: יא] צ"ל בם בם (ב"ש): יב] שדרכו ליכא בכולהו דחשיב כשור הגדול כצ"ל (ב"ש): יג] נלצ"ל דחשיב החשובין כששה (באה"מ): יד] צ"ל כדתנן (ב"ש): טו] צ"ל ועוד משום סתם יינן (ח"נ, וכעי"ז בש"מ). והוא תירוץ אחר. ולשון תוס' יבמות פא ע"ב ואומר ר"י דאיצטריך לאשמועי' דמחמרינן ביין נסך ואע"ג דלא כתיב איסוריה באורייתא אלא מדברי קבלה. או שמא אשמועי' דדוקא ביין נסך מחמרינן ולא בסתם יינן. ואם בסתם יינן הוי דינא הכי כ"ש דאיצטריך לאשמועי' משום סתם יינן: טז] ועוד משום דאשכחן (ש"מ): יז] בש"מ נוסף ולאפוקי מדידיה תנא ליה התם: יח] לשון הר"ש בערלה ועוד אפשר דיי"נ אפי' בפתוחות אוסר בכל שהו ומפ' בירושלמי כו' מן החרם, משמע שזה גורם להם להחשב לאסור בשיעור מועט כו' ומיהו שמא לא מיתוקמא אלא משום דמיניה נפקא לן איסור הנאה כו': יט] צ"ל בבגד (ש"מ וצ"ק): כ] הנוס' שלפנינו ברור וכמ"ש בנ"ק דאי לא היו עוד משער של היתר, א"כ הו"ל למשלפיה לשל איסור. ע"ש. ובח"ג הביא נ"א משעיר המשתלח: כא] דקאמר וכו' לאו דוקא כצ"ל (צ"ק): כב] ר"ת בפ' בתרא (יפ"ע): כג] צ"ל וחד אמר (צ"ק, כי"ב): כד] צ"ל ומסתבר (ש"מ וצ"ק): כה] חשיבי הרי תשעה ואורג מלא כו' כצ"ל והשאר נמחק (צ"ק): כו] בירושלמי (צ"ק): כז] צ"ל ולא (צ"ק): כח] הנוסח הנדפס הוא מש"מ. נ"א כל אחד יקרב לשם מי שהוא וכשיקרבו יאמר הרי הוא לשם בעלים שלו (כי"י). נ"א כל אחד ואחד לשם מי שהוא ולא יזכיר שם אחד (כי"פ). ועי' תוס' ובתוי"ט מ"ג: כט] דיבור זה הוא מהש"מ, ובכתה"י שלפנינו ליתא:

◆

שיטה מקובצת

והוה אמינא ה"מ לחולין דליכא פסידא. כלומר דלא חיישינן להפסידא דחולין הואיל דליכא הפסידא דהקדש אבל לגבוה דאיכא הפסידא דהקדש אימא לא כלומר ליבטלו משום הפסידא דקדשים. וא"ת אכתי [איך] הוה אמרינן ליבטלו להו דהא שמעינן ליה מההיא דתמורה דקתני אוסרין בכל שהוא שאין מועיל ליקרב וא"כ מאי קמ"ל מתני' דהכא אי לענין איסור להדיוט מההיא דעבודה זרה שמעינן לה ואי משום איסורא דקדשים מההיא דתמורה שמעינן לה. וי"ל כדפ"ה דה"ק אימא לא נפסדינהו לכולהו ולעולם לא יקרבו אלא נעשה תקנה לבטל ברוב להתקין איסור להדיוט וימכרו כשהוממו ויביאו אחרים לקרבן בדמיהן ויהיו מותרים לימכר להדיוט וע"י כך יהיו דמיהן לגבוה ולא יפסיד ההקדש ומיהו איסור דגבי גבוה אין לו ביטול ולא יקרבו אלא ימכרו להדיוט כדפי', קמ"ל דימותו ואין להן תקנה: **וניבטלו ברובא.** וא"ת והא בריה היא וקי"ל דבריה אינה בטילה מידי דהוי אגיד הנשה ועוף טמא ודג טמא דלא בטילי וי"ל דלא קרינן בריה אלא היכא שהאיסור עליו מעת ברייתו כגון גיד הנשה ועוף טמא ודג טמא דמעת ברייתן הן נאסרין ולכך בריה הן ולא בטילי, אבל הכא גבי שור הנסקל דהאיסור בא עליו אחר ברייתו לא קרינן ליה בריה. ולא נהירא שהרי ערלה בטילה באחד ומאתים והוי בריה שהרי האיסור עליה מעת ברייתה. לכך נראה דאע"ג דבעלי חיים נינהו מ"מ לא חשיב בריה משום דגבי בריה בעינן ששמו עליו מברייתו ואינו משתנה לעולם אף לאחר מיתה כגון חתיכה דעוף טמא אפילו לאחר מיתה אומרים תן לי חתיכת בשר וכיון דשם בשר עליו אף לאחר מיתה (היינו) [הוי] בריה, וכן חתיכת דג טמא וכן גיד שמו גיד בין מחיים בין לאחר מיתה, וכן שרץ נמי שמו עליו לאחר מיתה, אבל הכא בבהמה שמתה אין שמה דמחיים עליה לאחר מיתה אלא נבילה שמה ולכך אמרינן דאינו בריה, והטעם היינו משום דבבשר ודג טמא ושרץ איסורייהו אינו על ידי מעשה אלא כך נאסרו בלא שום מעשה כמו שאמר רחמנא ולפיכך אין איסור שמם מפקיע מעליהם כלל אף לאחר מיתה, אבל הכא גבי שור הנסקל ואינך דאיסורייהו בא על ידי מעשה הלכך משתנה שמם לאחר מיתה. ובמס' חולין הארכתי: **אלא** למ"ד את שדרכו לימנות שנינו. ופעמים שאדם מוכר כל עדרו גדולים וקטנים כאחד. משמע דשור הנסקל לא חשיב את שדרכו למנות, וקשה דבפ"ב דע"ז (דף עד.) תנן אלו אסורין ואוסרין בכל שהו, וחשיב שור הנסקל, ומסיק בגמרא (שם) דגבי כולהו משום דהוי דבר שבמנין דקאמר התם האי תנא אית ליה תרתי כו', אלמא ש"מ דחשיב ליה את שדרכו. וי"ל דאה"נ דשור הנסקל לא חשיב את שדרכו, והתם דע"ז מיירי לאחר שחיטה בחתיכה של שור הנסקל ומטעם עשויה להתכבד הוא וכן כולהו דהתם [קחשיב מה]אי טעמא באת שדרכו ולכך קרי ליה התם דבר שבמנין. וראיה מדקתני התם בשר בחלב, והתם מאי חשיבות איכא, ואי משום דהוי איסור הנאה הא משמע בסמוך גבי ערלה משום איסורי הנאה לא חשיבה ובטילה. אלא ר"ל חתיכה בלועה מחלב דעשויה להתכבד הוא אבל הכא [גבי] שור הנסקל שנתערב חי ועודו חי ודאי אינו ראוי להתכבד. וא"ת מ"מ לאחר שחיטה יהא עשוי להתכבד. ור"ת פירש בעלמא (הוא יו שלא) דעשוי להתכבד [אם] היה בטל האיסור הוי שפיר העשוי להתכבד אע"ג דהוי איסורי הנאה. וי"ל כיון דהשתא מיהא שהוא חי אינו עשוי להתכבד לא חשיבה עשויה להתכבד, ומה"ט התיר ר"ת תרנגולת אחת נבילה שנתערבה באחרות [כשירות] בעודה בנוצתה ואמר שבטילה ברוב לפי שאינה עתה ראויה להתכבד כמו שהיא עתה בנוצתה, ואע"ג דע"י תיקון מועט עשויה להתכבד. וכן הלכה למעשה:

גליון הש"ס

[תוס' ד"ה וליבטלו וכו' אע"ג דרבי אליעזר גופיה לא חייש להאי טעמא דעצים. וע"ע ערכין דף לח ע"א בתוס' ד"ה אי אתה מודה וכו' ועי' לקמן דף קיא ע"א בתוס' ד"ה וכי תניא וכו']:

◆

מוסף רש"י

שנתערבו בחטאות המתות, דמשמע א' מן הזבחים נתערב בהרבה חטאות המתות, ואפי' א' דהיתר ברבוא דאיסור כולן ימותו, ומאי אפי' דקאמר, פשיטא לן דכ"ש דכי הוי איסורא יותר טפי לגבי היתר פשיטא דימותו, דהא איסור רובא: **שנתערבו בהן חטאות המתות.** שנתערב בהן א' מחטאות המתות, דמשמע דחדא חטאת נתערבה בזבחים כשהיו הרבה, ואפי' אחת דאיסור ברובא דהיתר כולן ימותו ולא בטיל חד בינייהו: **אוסרין בכל שהן.** אפי' נתערבו אחד באלף כולן אסורין למזבח אם אינו ניכר: **הני מילי לגבוה.** דלגבוה מאים ומש"ה לא בטלי וירעו עד שיסתאבו ויאכלם ההדיוט, אבל מילתא דלהדיוט נמי אסורה אימא ליבטל, קמ"ל ימותו דאפי' לגבי הדיוט לא בטיל, דאי בטיל לימא ירעו עד שיוממו ויפדו ויאכלם הדיוט: **הני הוא.** חטאות המתות ושור הנסקל: **דאיסורי הנאה נינהו.** ומש"ה חשיבי ולא בטלי: **אבל הני.** דמתני' רובע ונרבע דמותרין לאכילה להדיוט, דבהכי עסקינן שרבע או נרבע ע"פ ע"א דאינה נסקלת בכך, או שהבעלים הודו ומודה בקנס פטור, אימא ליבטלו קמ"ל מתני': **דהדיוט נמי תנא ליה.** דאפילו בחולין ממש לא בטלי ברובא בע"ח וכל הנך דחשיבי (תמורה כח.) **ואוסרין בכ"ש.** כל מקום שנתערבו שם אפי' אחד באלף לא בטיל ואוסרין את כולן: **יין נסך.** חבית באלף חביות: **ועבודת כוכבים.** צורה שעבדוה ונתערבה באלף צורות שאין עבודת כוכבים (ע"ז עד.): **כל שדרכו לימנות שנינו.** משמע כל דבר שיש בני אדם המקפידין עליו מפני חשיבותו למוכרו במנין (ביצה ג:) **את שדרכו לימנות שנינו.** שעשאו מיוחד למנין (יבמות פא.). מיוחד למנין הוא דלא בטל, כגון תבלין, אבל דבר העשוי ליתן באומד אע"פ שנמנה לפעמים בטל (חולין ק.). דמשמע את המיוחד לכך שאין אדם מוכרו באומד (ביצה שם):

◆

לעזי רש"י

פינוגר"י. חילבה (גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין).

◆

ליקוטים

תלתן. חולבא בלשון ישמעאל והוא מן הזרעונין כמין עדשים והוא מר בתחילתו, וכששורין אותו במים נמתק. (ערוך ע' תלתן)

◆

נוסחאות רש"י כת"י

ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין. אם חטאת חטאת ואם עולה עולה ויקח מעות כשיעור דמי היפה שבכולן ויאמר כל מקום שהוא הזבח יהא מחולל על מעות הללו: **נתערבו.** זבח אחד: **בחולין.** כשרים הרבה: **ימכרו החולין לצריכי אותו המין.** נמצאו כלם קדשים וממין אחד אלא שאין ידוע מי בעליו של כל אחד ואחד שהרי הזבח הראשון שם בעליו עליו ואין ידוע איזהו ותקנתן שנויה במשנתינו: **קדשים בקדשים מין במינו.** חטאת בחטאת עולה בעולה אלא שהן של בעלים הרבה: **יקרב.** כל כח] אחד ואחד לשם מי שהוא כשיקריבנו יאמר הרי הוא לשם בעליו ולא יזכיר עליו שם אדם: **מין בשאינו מינו.** כגון עולה בחטאת כט]: **ירעו.** שאי אפשר בהקרבה שחלוקין במתן דמן או באכילתן או בהקטרתן שזה כליל וזה נאכל: **נתערבו בבכור ומעשר.** שאין להן פדיון שתחול קדושתן על דמיהן ויצאו הן לחולין אלא נאכלין במומן במדינה כולן ירעו עד שיוממו ויאמר כל מקום שהוא הזבח יתחלל על מעות הללו ומותרין באכילה ובלבד שיאכלו בתורת מעשר ובכור שלא ישחטו באיטליז ולא ימכרו באיטליז ולא ישקלו בליטרא ודמי הזבח יקח מהן בהמה ויקריבנה ממין הזבח: **הכל יכולים להתערב.** כלומר אם נתערבו יש ספק בתערובתן: **חוץ מן החטאת והאשם.** שאין ספק בתערובתן שהחטאת אינה לעולם איל ואשם אינו אלא איל או אשם מצורע הוא או אשם נזיר הרי הן באין כבשים זכרים והחטאת אינה באה זכר ממין כבש אלא כבשה נקבה. אבל חטאת ועולה מתערבין כגון שעיר נשיא בשעיר עולה נדבה וכל שכן חטאות ושלמים שהכל קרב שלמים בין זכרים ובין נקבות וכן איל עולת נדבה באשם: **מאי אפילו.** כיון דרובא דאיסורא כל שכן דימותו: **שנתערבו בהן כו'.** חד איסור בריבוא דהיתרא: **כל האסורין.** במסכת תמורה: **הני מילי לגבוה.** כולן השנויין שם אינם אסורים אלא לגבוה ומותרין להדיוט על ידי חילול אבל מתניתין דקתני ימותו דאפילו להדיוט נמי מיתסרי אימא נעביד להו תקנתא דלא ימותו אלא יבטלו ברובא ויקריבם אחד אחד חוץ מאחד מהן: **אבל הנך.** דלאו איסורי הנאה נינהו אימא קיל איסורייהו וניבטלו ברובא ואפילו לגבוה: **דלאו איסורי הנאה נמי תנא ליה הכא.** דלא בטלי לגבוה דקתני מתניתין נתערבו ברובע ונרבע כו' ולמה לי למתניה התם: **ומשני מי קתני.** מתניתין גבי רובע ונרבע בכמה הן אסורין דילמא בטלי במאה או במאתים הילכך איצטריך דתמורה דקתני בכל שהן ואפילו בריבוא: ה"ג **כל שהן התם קתני: וניתני הא.** דתמורה ולא ניתני הא דזבחים: **תקנתא איצטריכא ליה.** דהתם תני אוסרין בכל שהן ולא קתני תקנתא והכא תני תקנתא ירעו עד שיסתאבו כו': **דהדיוט נמי תנא ליה.** במסכת ע"ז דאפילו מידי דלהדיוט מיתסר לא בטיל ברובא ולמה לי למיתני הכא חטאות המתות ושור הנסקל:

ע"ב מעמ' קודם

צריכי. דאי מהתם הו"א הני מילי חולין אבל קדשים אימא לעביד להו תקנתא דליבטל איסורא ברובא דהא מדאורייתא כל איסור ברובא בטיל וירעו כו' כי היכי דלא נפסדינהו לגמרי: ה"ג **ואי מהכא הו"א הני מילי לגבוה דמאים אבל להדיוט אימא לא.** כלומר אבל מידי דהדיוט כגון חולין דקילי אימא ניבטל ברובא: **אלא למאן דאמר את שדרכו למנות שנינו.** לרבי מאיר דלא בטילי וסתם מתניתין רבי מאיר היא: **מאי איכא למימר.** דהני אין דרכן מיוחד לימנות פעמים שאדם מוכר כל עדרו קטנים וגדולים כאחד: **תלתן.** מין קטנית עשוי לתבלין למתק את הקדירה ובלעז פינוקרי"ק: